

ט' ניסן, תשפ"א
22 במרס, 2021

לכבוד

פסיכולוגים מחוזיים
יושבי ראש ועדות זכאות ואפיון
מנהלי שירותים פסיכולוגיים חינוכיים

שלום רב,

הנדון: הנחיות בנושא עדכון מסמכים קבילים לתלמידים המחדשים את זכאותם

בוועדות מתוקף חוק החינוך המיוחד נדרשים מסמכים קבילים על אפיון המוגבלות של התלמיד מטעם גורמים המפורטים ב**תוספת הראשונה לחוק החינוך המיוחד (גורמים שאבחנתם קבילה)**.

קביעת זכאות לשירותי חינוך מיוחדים או חידוש הזכאות יתקיימו רק אם הומצאו כל המסמכים הקבילים הנדרשים על פי התוספת הראשונה לחוק החינוך המיוחד.

להלן ההנחיה ופירוט הליכי העבודה בהתייחס למסמכים הקבילים בוועדות מתוקף חוק לתלמידים המחדשים את זכאותם (צוות רב-מקצועי וועדת זכאות ואפיון):

אם הוצג מסמך קביל בוועדות קודמות, יש להציג בדיון הוועדה את המסמך הקביל הקיים; הצורך בעדכון המסמך הקביל לקראת הדיון בוועדה נתון לשיקול דעתם של הפסיכולוג ו/או של יו"ר ועדת הזכאות והאפיון בהתאם לסוג המוגבלות של התלמיד, למעט במקרים הבאים שבהם **חובה** לעדכן את המסמך לקראת הדיון בוועדת הזכאות והאפיון:

א. תלמידים עם הפרעות נפשיות המחדשים את זכאותם נדרשים להציג בכל דיון של ועדת זכאות ואפיון מסמך קביל מגורם שאבחנתו קבילה, שעודכן לאחר מועד הוועדה הקודמת (תלמידים עם הפרעות נפשיות המופנים לראשונה לוועדה נדרשים להציג מסמך קביל שנערך עד שנה לפני מועד כינוס הוועדה. אם המסמך נערך מעל שנה לפני מועד כינוס הוועדה, יש להמציא מסמך עדכני מהגורם המאבחן הקביל).

ב. תלמידים עם חשד למוגבלות שכלית התפתחותית, אפיון שתוקפו שנה אחת בלבד, נדרשים להמציא לאחר שנה מסמך מעודכן מגורם שאבחנתו קבילה עפ"י התוספת הראשונה לחוק החינוך המיוחד. יש לקיים דיון בוועדת זכאות ואפיון לצורך מתן זכאות בהתבסס על המסמך הקביל שהומצא.

הליכים ודגשים באשר לאופן יישום ההנחיה:

במקרים שבהם התלמיד מופנה לדיון בוועדת הזכאות והאפיון ובהתאם לאפיון המוגבלות של התלמיד יבחנו פסיכולוג הוועדה ו/או יו"ר הוועדה את המסמכים הקבילים שהוגשו, כדי לוודא לפני הדיון שהם מלאים ותקפים, ועומדים בהלימה לגורמים שאבחנתם קבילה לסוג המוגבלות של התלמיד (**תוספת ראשונה לחוק החינוך המיוחד**). זאת לאחר **התהליך המתקיים באופן שוטף על ידי פסיכולוג המסגרת החינוכית, לרבות ההפניה לוועדות מתוקף חוק** (צוות רב-מקצועי וועדת זכאות ואפיון), כמפורט בסעיפים שלהלן:

א. מקורות המידע ושיקולי הדעת עליהם מבסס פסיכולוג המסגרת החינוכית את חוות דעתו

- שיקול הדעת של פסיכולוג המסגרת החינוכית לגבי הצורך בעדכון המסמך הקביל יתבסס על מידע מכלל המקורות האלה:
- מידע שעלה בדיון בצוות הרב-מקצועי במסגרת החינוכית לפני ההפניה לוועדה, שבו השתתף הפסיכולוג
  - שאלון ההפניה לוועדה
  - מידע מהמסמך הקביל הקיים
  - מידע ממקורות נוספים (תצפית, ישיבות צוות, מפגש עם ההורים, מפגש עם התלמיד וכו').

ב. מקרים שבהם על פי שיקול דעת פסיכולוג המסגרת החינוכית אין צורך בעדכון המסמך הקביל

1. ההליך הנדרש במקרים בהם הפסיכולוג סובר שאין צורך בעדכון המסמך הקביל:

- פסיכולוג המסגרת החינוכית (רמה א' - חוזר מנכ"ל: מתווה השירות הפסיכולוגי חינוכי 9.2010) השתתף בדיון בצוות הרב-מקצועי לקראת הדיון בחידוש הזכאות בוועדת זכאות ואפיון, שהתקיים במוסד החינוכי יחד עם ההורים והתלמיד. בדיון הצוות הרב-מקצועי הוצגו תפקוד התלמיד וצרכיו.
- עמדת הצוות הרב-מקצועי, כולל עמדת הפסיכולוג, יכתבו בשאלון ההפניה לוועדה.
- יש לתעד את ההליך ולשמור בתיק התלמיד במוסד החינוכי ובשפ"ח.

2. שיקולים מקצועיים להחלטת פסיכולוג המסגרת החינוכית כשאין צורך בעדכון מסמך קביל:

- פסיכולוג המסגרת החינוכית יוכל לקבוע שאין צורך בעדכון המסמך הקביל בהתאם לשיקולים האלה:
- יש הלימה בין המענים החינוכיים והטיפוליים הנדרשים לתלמיד לבין אפיון המוגבלות שנקבע לו בוועדה הקודמת.
  - המידע העולה מכלל המקורות, שהוזכרו בסעיף א' במסמך זה, מספק עפ"י שיקול דעת הפסיכולוג, לצורך קיום דיון מקצועי בוועדה לשם קביעה של אפיון המוגבלות, הזכאות לשירותי חינוך מיוחדים ורמת התפקוד ואין צורך בעדכון המסמך הקביל כמקור מידע.

ג. מקרים שבהם לפי שיקול דעת פסיכולוג המסגרת החינוכית יש צורך בעדכון המסמך

- במקרים שבהם פסיכולוג המסגרת החינוכית סבור שיש צורך בעדכון המסמך הקביל לקראת הדיון בוועדה, יידע הפסיכולוג את מנהל המוסד החינוכי או את מי מטעמו. נציג המוסד החינוכי יפנה להורי התלמיד ויעדכנם בצורך לבצע הערכה מחודשת מכל גורם שאבחנתו קבילה, לרבות פנייה לשפ"ח כמפורט בחוזר המנכ"ל בנושא ועדות מתוקף החוק. תהליך זה רצוי שיתקיים כחלק מהעבודה השוטפת ולא רק לקראת ההפניה לוועדה, כדי שלתלמיד יהיה מסמך קביל מעודכן.

ד. חידוש זכאות במקרים שבהם אין למסגרת החינוכית פסיכולוג מטעם השפ"ח

- במקרים שבהם אין פסיכולוג מטעם השפ"ח במסגרת החינוכית (רמה א' - חוזר מנכ"ל: מתווה השירות הפסיכולוגי חינוכי 9.2010), יו"ר הוועדה ופסיכולוג הוועדה יעיינו במסמכים שהועברו לוועדה לפני כינוסה, כחלק מההכנה לכלל הוועדות. פסיכולוג הוועדה יקבע אם

קיים צורך בעדכון המסמך הקביל ו/או במידע רלוונטי אחר לצורך קיום הדיון בוועדת הזכאות והאפיון בנוגע לחידוש הזכאות לתלמיד ויעדכן את יו"ר הוועדה.

ה. שינוי אפיון מוגבלות מעיכוב התפתחותי, תפקודי או שפתי, לאפיון מוגבלות של לקות למידה ללא צורך בעדכון המסמך הקביל

הפסיכולוג רשאי לקבוע שינוי של אפיון המוגבלות של תלמיד מעיכוב התפתחותי, תפקודי או שפתי, לאפיון מוגבלות של לקות למידה ללא צורך בעדכון מסמך קביל כאשר המידע העולה מכלל המקורות מצביע -

- שתפקוד התלמיד מתאים לאפיון של לקות למידה ואפיון זה הינו ההסבר המרכזי להפרעת הלמידה של התלמיד¹.
- שאין חשד לקיום אפיון של מוגבלות נוספת (כגון: משכל גבולי, אוטיזם - ASD), הפרעות התנהגותיות ורגשיות, (ADHD וכד') המהווה סיבה מרכזית להפרעת הלמידה.

הפסיכולוג יבסס קביעתו המקצועית על סמך כלל מקורות המידע האלה:

- מידע שעלה בדיון הצוות הרב-מקצועי במסגרת החינוכית
- שאלון ההפניה לוועדה הכולל מאפיינים של לקות למידה
- מידע מהמסמך הקביל
- מידע ממקורות נוספים (תצפית, ישיבות צוות, מפגש עם ההורים וכו') הנמצא בהלימה לאפיון מוגבלות של לקות למידה

ההליך הנדרש לצורך שינוי של אפיון המוגבלות מעיכוב התפתחותי לאפיון של לקות למידה:

- עדכון ההורים ע"י הפסיכולוג בנוגע לשינוי אפיון המוגבלות ללקות למידה במהלך ישיבת הצוות הרב-מקצועי לקראת הדיון בוועדת זכאות ואפיון
- תיעוד ההליך ושמירה בתיק התלמיד בשפ"ח
- עדכון הצוות הרב-מקצועי ופירוט החלטה בשאלון ההפניה של המסגרת, המופנה לוועדה.
- ההליך המתועד יוצג בפני ועדת הזכאות והאפיון ע"י פסיכולוג הועדה
- טופס חתום ע"י פסיכולוג חינוכי בו יפורט הנימוק לשינוי אפיון המוגבלות (נספח 6.12 בחוזר המנכ"ל), אשר יימסר להורי התלמיד. המסמך יוגש לוועדה על ידי ההורים או על ידי המסגרת החינוכית בהסכמתם.

במקרים שבהם התבצע שינוי של אפיון המוגבלות מעיכוב התפתחותי תפקודי/שפתי ללקות למידה בהתאם להנחיות בסעיף ה' לעיל, על הצוות הרב-מקצועי לעדכן את ההורים שיש לקיים בעבור התלמיד הערכה פסיכולוגית בהתאם להנחיות אגף פסיכולוגיה. הערכה תתבצע עד למועד הבא של חידוש הזכאות ולכל המאוחר עד תום לימודיו בית הספר היסודי.

¹ הפרעת למידה הינה הגדרה לקושי בלמידה, שעלול להיגרם על רקע של מגוון סיבות ובהן קיום של לקות למידה. הפרעת למידה מוגדרת כקושי נמדד ומתמשך בתחומי ההישג של קריאה, כתיבה וחשבון לאחר התערבות (RTI) שלא הביאה לשינוי משמעותי. כל אחד מתחומי ההישג מאופיין בהפרעות ספציפיות: קריאה - קריאה טכנית (בהתאם לדרישות הגיל), הבנת הנקרא; כתיבה - כתיבה טכנית (ארגון הכתב, איות, קריאות, תחביר, קצב), מבע בכתב (איכות התוכן המובע בכתב); חשבון - יכולת טכנית (חישוב), הבנה חשבונית (הבנה של כללים, פרוצדורות, נושאים).

1. אפיון מוגבלות על רצף האוטיזם (ASD) - מסמכים קבילים:

- תלמיד שאובחן על רצף האוטיזם (ASD) על ידי שני הגורמים הנדרשים בתוספת הראשונה לחוק החינוך המיוחד², **לרבות ילד לפני גיל 3 שנים** – האבחנה תקפה כל עוד לא עלתה בקרב הגורמים המקצועיים שאלה בנוגע לאבחנה של התלמיד שהצריכה הערכה מחודשת.
- אם בחידוש הזכאות מוצג מסמך קביל המכיל חוות דעת של גורם אחד מתוך הגורמים הנדרשים המפורטים בתוספת הראשונה לחוק החינוך המיוחד, על ההורים להמציא את המסמך של הגורם המאבחן החסר עד 10 באוגוסט באותה שנה. על הגורמים המקצועיים במוסד החינוכי, לסייע להורים במידת הצורך בהשלמת המסמך החסר.

בברכה,

ד"ר חוה פרידמן

מנהלת אגף פסיכולוגיה-שפ"י

רחלי אברמזון

מנהלת אגף א' חינוך מיוחד

העתק:

אינה זלצמן, סמנכ"לית בכירה ומנהלת המינהל הפדגוגי
מנהלי המחוזות
עינב לוק, מנהלת אגף בכיר שפ"י
עו"ד אילן שי, ממונה יעוץ משפטי, לשכת יעוץ משפטי
אורנה קרשטיין, ממונה שילוב והכלה, שירות פסיכולוגי ייעוצי
מנהלות אגפי הגיל
מירי נבון, מנהלת אגף בכיר מטה הרפורמה לחוק החינוך המיוחד
מטה האגף לחינוך מיוחד
מפקחי החינוך המיוחד
מפקחים כוללים
מנהלי מתי"א
מיכל מנקס, סמנכ"לית חינוך וחברה, מרכז השלטון המקומי
אבי קמינסקי, יו"ר איגוד מנהלי אגפים ומחלקות חינוך ברשויות המקומיות
מנהלי אגפים ומחלקות חינוך
מנהלי מחלקות חינוך מיוחד/מחלקות פרט

² הגורמים שאבחנתם קבילה לאפיון מוגבלות על רצף האוטיזם/ASD הם: רופא מומחה בפסיכיאטריה של ילדים ונוער, רופא ילדים בעל ניסיון של שלוש שנים לפחות במכון להתפתחות הילד או רופא מומחה בנוירולוגיה של הילד ובהתפתחות הילד; נוסף על כך, באבחון הראשון – אבחון של פסיכולוג קליני מומחה בתחום הקליני של הילד, פסיכולוג התפתחותי, או פסיכולוג שיקומי או חינוכי בעל הכשרה מוכחת בתחום האוטיזם